

VEREENIGING
TER BEOEFENING VAN DE KRIJGSWETENSCHAP.
1896-1897.

*Vergadering van Vrijdag 18 December 1896,
's avonds te half acht uren.*

Voorzitter : Generaal NETSCHER.

De VOORZITTER deelt mede, dat voor de boekerij der Vereeniging zijn ontvangen eenige geschenken, bestaande uit couranten-artikelen over militaire onderwerpen, door den gepensionneerden kapitein W. M. H. Anten, den gep. majoor Timmermans en S. V.

Aan de schenkers is daarvoor de dank der Vereeniging betuigd.

Op de stemlijst komt onder Amersfoort voor het candidaatlid N. G. van Hemert, deze naam moet zijn N. G. van Gemert.

Aan de orde is de ballotage van kandidaten.

De VOORZITTER verzoekt de heeren Daniëls en Thomson met hem het bureau van stemopneming te willen uitmaken.

De uitslag der stemming is, dat met algemeene stemmen tot loden worden toegelaten de heeren : F. H. Boogaard, gep. kolonel der artillerie, te 's-Gravenhage; R. G. A. Z. baron van Haersolte, S. Heimeel en N. G. van Gemert, allen 2e luitenant der infanterie, te Amersfoort; H. B. Pothoff, 1e luitenant der infanterie, te Arnhem; H. C. Rouffaer, 2e luitenant der infanterie, te Groningen; H. R. Cambier en A. E. Schneider, beiden 2e luitenant der infanterie N. I. leger, te Harderwijk;

J. van Kaathoven, 2e luitenant der infanterie, te Leiden en
G. H. Vrijdag, 1e luitenant der artillerie in N. I.

De Voorzitter dankt de heeren van het stembureau voor de door hen volbrachte taak.

Aan de orde is nu de voordracht van den heer H. P. WILLEMSTIJN, majoor der infanterie van het Nederlandsch-Indisch leger, omtrent :

De toekenning van de Militaire Willemsorde.

De heer WILLEMSTIJN :

Hoe men ook over de waarde van en de begiftiging met eene ridderorde moge denken, hoe licht men ook geneigd zij om schouderophalend en glimlachend te spreken over menschen, die op zulk niterlijk vertoon gesteld zijn, zoo geloof ik niet, dat er één landgenoot of één vreemdeling den Nederlandschen of Nederlandsch-Indischen wapenrok draagt, wiens hoogste wensch het niet is, om zich het kruis der Militaire Willemsorde te verwerven.

En geen wonder, want terwijl toekenning van andere orde-teekenen somtijds afhankelijk is van maatschappelijken stand, van toevalligheden, in het algemeen van overwegingen van allerlei aard, blijft het militaire kruis een heilig recht, een orde, die verdiend moet worden, eene onderscheiding, die nimmer lichtvaardig wordt weggeschonken, een sieraad eindelijk, dat binnen het bereik ligt van den nederigsten soldaier zoowel als van den hooggeplaatsten opperofficier.

De considerans van de Wet van 30 April 1815, n°. 5, waarbij de Militaire Willemsorde werd ingesteld, is bekend; zij luidt als volgt :

»Alzoo Wij in overweging hebben genomen, dat het toeleggen van vereerde belooningen aan en het dragen der daartoe behoorende teekenen of decoratiën door diegenen, welke zich van de pligten, aan de krijgslust te water en te lande verbonden, door uitstekende daden van moed, beleid en trouw hebben gekweten, bijzonder geschikt is tot opwakkering en aankweeking dier krijgshattige deugden; en dat ook uit dien hoofde bij meest alle Europeesche Mogendheden militaire orden van verdiensten zijn ingesteld: dat het bovenal voor den militairen stand vereerend is en tot een prikkel tot het verrigten van groote daden kan ver-trekken wanneer elk en een ieder van

dien stand van den hoogsten tot den laagsten in rang, in het geval zijn om door schitterende bedrijven in het verwerven van zoodanige eervolle onderscheidingsteekenen te kunnen deelen . . . enz.

»Zoo is het . . . enz.»

Heeft koning Willem I door deze overwegingen een treffend blijk gegeven van een vooruitstrevenden geest, de instelling van de Militaire Willemsorde mag terecht worden aangemerkt als een der meest gelukkige nitingen van den koninklijken wil. Want, niettegenstaande de tijd in zoovele zaken verandering heeft gebracht, is alles wat ruim 80 jaren geleden voor de wenschelijkheid van eene militaire orde is te berde gebracht, nog heden in elk opzicht van toepassing.

Wie die toch in de gelegenheid is geweest, om bijv. in ons koloniaal leger de geestdrift waar te nemen, waarmede de tijding van eene militaire expeditie wordt ontvangen; wie die getuige heeft mogen zijn van de geestkracht, waarmede van dierbare betrekkingen en vrienden wordt afscheid genomen en blijmoedig eene ongewisse toekomst met al hare verschrikkingen wordt tegemoetgegaan, wie, die dat alles heeft bijgewoond, gevoelt niet diep, dat het in dergelijke oogenblikken met groote kracht zich in het individu uitende hoogere bewustzijn een machtige drijfveer vindt in de hoop zich te zien geadeld door Moed, Beleid en Trouw?

De prikkel tot het verrichten van groote daden, waarvan koning Willem I melding maakte, is dus ongetwijfeld aanwezig en voor het bereiken van het doel van den oorlog, voor het met opgewektheid doorstaan van vermoeienissen en gevaren, van zooveel beteekenis, dat alleen daardoor het bestaan van de Militaire Willemsorde in elk opzicht een zeer groot en gewichtig landsbelang moet worden geacht.

Belooning met de militaire orde, wanneer deze verdiend wordt op de wijze, als in artikel 2 van het bij de Wet behorende Reglement van administratie en discipline is aangegeven, is, ik zeide het reeds, een recht van elken krijgsman.

Want, meent hij op de onderscheiding aanspraak te mogen maken en wordt deze hem onthouden, dan wijst artikel 6 van het Reglement hem den weg, dien hij moet inslaan, om zijne

aanspraken aan de beslissing van den troon te onderwerpen. Dat bij genoemd artikel zelfs in het geval voorzien is, dat de reclamant meent, dat de meerdere uit ongunst de aanvraag niet hooger brengt, bewijst wel voor den ernst van den koninklijken wil, dat de Militaire Willemsorde aan niemand, die daarop recht kan doen gelden, worde onthouden.

Dezen zeer stelligen wensch op den voorgrond plaatsende, kan het vreemd heeten, dat er bij sommige zeer verstandige en verdienstelijke officieren en minderen een vooroordeel bestaat tegen het inbrengen van een reclame ter verkrijging van de orde en dat zij de meening zijn toegedaan, dat wanneer de chefs niet zelf hunne verdiensten hebben opgemerkt, het niet op den weg der ondergeschikten ligt, daarop de aandacht te vestigen.

Die opvatting moet, dunkt me, gewraakt worden, omdat het nagenoeg onmogelijk is, dat een aanvoerder in het gewoel van den strijd en door tal van zaken in beslag genomen, alles zal kunnen opmerken, wat er om hem heen gebeurt en hij dus, zonder het te willen, aan iemands verdiensten zal kunnen tekort doen.

Niets kan zulk een chef aangenermer zijn dan in de gelegenheid te worden gesteld het zijns ondanks gepleegde onrecht te herstellen en de weg daartoe wordt hem geopend door eene door getuigen ondersteunde reclame.

En voor het, naar ik hoop, nooit of slechts uiterst zelden voorkomende geval, dat ongunst van de hoogere autoriteit tot het nalaten van eene voordracht mocht leiden, is de reclame stellig zeker het aangewezen middel, om zich recht te verschaffen.

Afgescheiden van dat alles is echter het in het Reglement opgenomen voorschrift bepaaldelijk aan te merken als eene uiting van den koninklijken wil, om elke onbillijkheid te voorkomen en ken ik dan ook verscheidene officieren met eene hooge opvatting van eer en plicht en met eene gepaste mate van trots en eigenwaarde, die ronduit verklaren, dat eene reclame, als hier bedoeld, niemand vernedert, ja zelfs tot de verplichtingen behoort van den militair, die kan bewijzen, dat

hij zich te velde in die mate heeft onderscheiden, dat hij op eene belooning mag aanspraak maken.

Waar zulke bepaalde eischen voor het verdienen van de Militaire Willemsorde zijn gesteld en waar steeds met grooten ernst gestreefd is, om niemand in de orde op te nemen, die niet aan de voorwaarden heeft voldaan, kan het slechts natuurlijk heeten, dat het militaire kruis zich in den loop dezer eeuw tot op heden op het zeer hooge standpunt heeft weten te handhaven, waarop het bij zijne stichting is geplaatst geworden en dat het vooral daarom zulk een hoogst begeerenswaardig bezit is gebleven voor den militair van elken rang.

De heer Kielstra stelde dit in zijne op 30 April 1885, bij gelegenheid van het zeventigjarig jubileum van de Militaire Willemsorde uitgesproken rede in een helder licht door te zeggen :

»Gij draagt Uw ridderkruis, en terecht zijt Gij er trotsch op.

Want terwijl vele ridderorden niet altijd juist ten deel vallen aan hen, die daarop de meeste aanspraak zouden mogen maken, is onze Militaire Willemsorde steeds ten volle gebleven wat de Koninklijke Stichter bedoelde: een Kruis van *verdiens*te”.

Mag echter nit dat alles het besluit worden getrokken, dat allen, die zich in den oorlog hebben onderscheiden, hunne rechtmatige belooning hebben ontvangen?

Helaas, neen!

Vooreerst toch zal het niet te vermijden zijn, dat verschillende heldenfeiten onopgemerkt blijven niet alleen door de hoogere autoriteiten, maar ook door de omgeving van den gene, die ze bedrijft en dat eene reclame daarom niet door getuigen kan worden gestaafd.

Maar ten tweede kan het ook gebeuren, dat de omstandigheden van het oogenblik niet toelaten om op te nemen, wie zich onderscheidt.

Nooit is mij dit duidelijker geworden dan in den namiddag van 27 Augustus 1894 toen ik, deel uitmakende van de colonne van Lawick van Pabst, onze minderen in Tjakra-Negara zich in de verschrikkelijkste omstandigheden, waarin een soldaat kan komen, dapper zag weren en daden zag bedrijven, die ongetwijfeld aanspraak moesten geven op eene belooning.

Deze daden waren echter zoo talrijk, de troep hield zich in zijn geheel zoo heldhaftig en de officieren waren zoo bezig met het voeren van hun commando, dat van elke afzonderlijke handeling onmogelijk notitie kon worden genomen en later niet zou hebben kunnen worden uitgemaakt, welke namen de dappersten droegen, hoe zij er uitzagen, of wat hunne stamboeknummers waren.

Ik voor mij althans zou naderhand met den besten wil der wereld geene verklaring hebben kunnen afgeven; wel zou ik mij de daden hebben herinnerd, maar het zou mij niet mogelijk zijn geweest, om te zeggen dat dit of dat feit door fuselier A. of korporaal B. was bedreven.

Aan deze kwade kansen is echter niets te doen, ze zullen in bijna elk gevecht voorkomen en moeten in den koop worden medegenomen.

Wel echter zou er verandering ten goede te brengen zijn in het euvel, dat niet altijd dezelfde eischen voor de Militaire Willemsorde worden gesteld en dat het daarom kan voorkomen, dat iemand die zich bijv. in 1880 voor zeker wapenfeit met het ridderkruis heeft zien begiftigen, zich in 1890 bij het verrichten van dezelfde handeling met eene mindere onderscheiding zou hebben moeten tevreden stellen.

Zonder toch de eerlijkheid en rechtschapenheid van de adviseurs in eene reeks van 80 jaren ook maar een oogenblik in twijfel te willen trekken, ligt het immers voor de hand, dat verschil van inzicht steeds heeft bestaan en dat, waar de eene autoriteit belooning met de M. W. O. plicht achtte, een volgende, die zijne eischen hooger stelde, eene Eervolle Vermelding voldoende oordeelde.

Dergelijke verschillen in opvatting zijn, vooral met het oog op de billijkheid tegenover hen, die hun leven voor de goede zaak veil hebben, bedenkelijk en er moet daarom naar gestreefd worden, de toewijzing van militaire belooningen zoo min mogelijk afhankelijk te maken van persoonlijke meeningen van elkander opvolgende, ter zake adviseerende autoriteiten, maar haar zoo veel doenlijk te doen geschieden op grond van in het Reglement van Administratie en Discipline duidelijk omschreven criteria.

Bij kennisneming van art. 2 van bedoeld reglement, welk artikel de feiten opsomt, waarvoor recht op de M. W. O. wordt verkregen, valt het al dadelijk op, dat de inhoud zeer weinig op den oorlog met Inlandsche volken toepasselijk is, dat daarom bij de overweging van de aanspraken in ruime mate de toevlucht moet worden genomen tot het slot "en andere daden, met eenige der bovengemelde van gelijken aard" en dat juist daarmee vervallen wordt in persoonlijke inzichten, die ter wille van eene consequente toekening, zoo-veel mogelijk buiten spel moeten blijven.

Herziening van genoemd artikel schijnt mij dan ook toe, ter bereiking van het voorgestelde doel, een onafwijsbare eisch te zijn.

Deze taak is echter geenszins zoo gemakkelijk als zij schijnt.

Want, om aan alle afwijkingen in het verleenen der militaire orde een einde te maken, zouden alle gevallen waarvoor de onderscheiding wordt toegestaan, zoo nauwgezet moeten worden omschreven, zoo weinig voor tweërlei uitleg vatbaar moeten zijn, dat alle verschil van inzicht voortaan tot de onmogelijkheden zou moeten behooren.

Men zal toegeven, dat eene zoodanige redactie van art. 2 wel immer tot de vrome wenschen zal blijven behooren en dat er zich in elken oorlog gevallen zullen voordoen, waarin in het reglement niet voorzien is.

Voor Indië zou men echter al dadelijk een heel eind op den goeden weg kunnen komen, wanneer men de voordrachtstaten van de laatste vijftig jaren raadpleegde en daaruit met zorg de verschillende oorlogshandelingen schiftte, waarvoor de M. W. O. steeds of in de meeste gevallen is toegekend geworden.

In een halve eeuw en in een lange reeks van expeditiën komen natuurlijk tal van krijgsbedrijven voor, die ook in de toekomst zullen worden verricht en wordt het dus mogelijk om vele feiten te verzamelen, die geheel of ten naastebij den maastaf aangeven, die bij de beoordeeling van de aanspraken op eene belooning moet worden aangelegd.

Ook bij de meest nauwgezette redactie van art. 2 zal het blijven voorkomen, dat aan het slot eenige ruimte voor gevallen,

die onder geen der opgesomde kunnen worden gebracht, moet worden opengelaten, ik vertrouw echter, dat bij het inslaan van den aangegeven weg dat aantal niet groot zal behoeven te zijn en overeenkomst met andere, wél genoemde feiten gemakkelijk zal kunnen worden gevonden.

Het bestaande artikel 2 zal bij een oorlog in het moederland beter kunnen dienen dan in Indië, maar zal, vrees ik, na afloop van den krijg ook bewezen hebben niet meer aan het doel te beantwoorden, niet geheel meer van dezen tijd te zijn.

Wel zou het misschien mogelijk wezen, om ter vaststelling van eene reeks verdienstelijke handelingen de jongste oorlogen van onze naburen te raadplegen, maar de door het Ned. leger te voeren krijg zal, naar ik vermeen, in verschillende opzichten zulk een eigenaardig karakter dragen, dat botsingen tusschen twee of meer Europeesche grootmachten ons niet volledig zullen kunnen leeren, welke daden met de hoogste militaire onderscheiding behooren te worden beloond en eigen onderzanding zal moeten worden afgewacht, om zooveel mogelijk in het rechte spoor te geraken.

Zooveel mogelijk zeg ik, want noch in Indië, noch bij een eventueelen oorlog in Nederland zal men, zooals ik daareven al aantoonde, geheel en al kunnen vermijden, dat de inzichten van aan het roer zittende personen den doorslag geven.

Om het daaraan verbonden nadeel zooveel mogelijk te verkleinen, is het wenschelijk, dat dezelfde mannen gedurende een zoo groot mogelijk aantal jaren op de toekening invloed blijven uitoefenen en dat niet elk oogenblik een andere autoriteit als adviseur optreedt. Dit kan het best verkregen worden door een kapittel, waarvan art. 41 van het Regl. van A. en D. de oprichting beveelt, maar dat tot dusverre achterwege is gebleven.

Wel schijnt er een oogenblik een dergelijk lichaam te hebben bestaan, althans uit de brochure »Voorheen en thans" door den gepensionneerden luitenant-kolonel J. J. W. E. Verstege bij gelegenheid van het zeventigjarig bestaan van de M. W. O. gepubliceerd, blijkt dat bij Kon. Besl. van 23 Mei 1865, N^o.

52, ter gelegenheid van den 50ⁿ verjaardag van de orde een kapittel is benoemd, hetwelk echter slechts weinige dagen levens heeft mogen tellen.

Deze lezing is door den Minister Seyffardt in de zitting van de 2e Kamer van 2 December 1891 bevestigd.

Z. E. deelde mede, dat het kapittel van 1865 een kapittel *ad hoc*, voor den gouden feestdag der orde, maar geen kapittel is geweest, zooals de wet dit bedoelt.

De Minister van Oorlog Weitzel erkende de oprichting van een kapittel in de zitting van de 2e Kamer van 3 December 1885, toen Z. E. bij de beantwoording van eenige opmerkingen van den heer Kielstra o. a. verklaarde:

»De samenstelling of liever de aanvulling, want het heeft bestaan, van het kapittel is herhaaldelijk in overweging genomen, maar daaraan zijn grooter bezwaren, ook van financieelen aard, verbonden dan men wellicht vermoedt.

Dit neemt echter niet weg, dat ik den geachten spreker wel de verzekering kan geven, dat de Regeering gaarne in overweging zal nemen, wat ten deze kan worden gedaan.»

Op welke bezwaren, behalve de financieele, de generaal Weitzel hier het oog had, kan moeielijk worden nagegaan en geeft aanleiding tot verschillende gissingen. Zich daarin te verdiepen is weinig vruchtbaar, alleen komt het mij voor, dat in de aan gedecoreerde, gepensioneerde opper- en hoofdofficieren van het Ned. en Ind. leger en van de zeemacht zoo overrijke residentie zeker wel een zevental volkomen geschikte mannen zal te vinden zijn, dat zonder bezwaring van de schatkist, den eerepost op zich wil nemen, van een kapittel te vormen.

Maar hoe of dat ook zij, waar een sedert niet gewijzigd reglement van A. en D. den maatregel stellig voorschrijft en deze ook wordt aanbevolen door de omstandigheid, dat een lichaam van zeven leden, die op niet te bejaarden leeftijd zitting nemen en eerst bij overlijden vervangen worden, groote waarborgen schenkt, dat allengskens vaste beginselen bij de toekenning van de Militaire Willemsorde zullen voorheerschen, mag, dunkt mij, niet langer gewacht worden met de tenuitvoerlegging van een reeds zoo lang bestaand voorschrift.

Dat trouwens bij de samenstelling van de Wet van 1815 wel degelijk is rekening gehouden met de mogelijkheid van inconsequentien bij het verleenen van het ordeteeken, is op te maken uit Art. 11 van het Reglement, waarin wordt gezegd, dat het kapittel der orde uitdrukkelijk wordt aanbevolen, om geen gunstige voordracht te doen, wanneer het kennisdraagt van de omstandigheid, dat voor uitstekender daden het ordeteeken aan anderen niet mocht zijn vergund.

Hier is derhalve een gevaar voorzien, dat door de niet-instelling van het kapittel is gebleken, geenszins hersenschimmig te zijn.

Nog een ander middel om een gelijken maatstaf bij de toekenning van de militaire decoratiën te bevorderen, ligt in de opvolging van Art. 14 van het Reglement van A. en D.

Dit artikel luidt als volgt :

»De verheffing tot Ridder, of bevordering in de Orde, wordt altijd aan het Kapittel medegeedeeld, zij zal ook op de orler der armée of vloot en door de *Staats-Courant* worden bekend gemaakt, met aanwijzing van de daad, waarvoor deze eervolle belooning is toegestaan. Tevens zullen daarbij de namen en kwaliteiten worden opgegeven van diegenen, welke de verklaring ter staving van het verrigte hebben afgelegd.»

Tot dusverre is de bedoeling van dit artikel steeds in dier voege uitgelegd, dat in het betrekkelijk Koninklijk Besluit werd vermeld, dat de decoratiën waren verleend »ter zake van verrichtingen bij ontmoetingen met den vijand in Atjeh in 18**» of »ter zake van de krijgsverrichtingen tegen Lombok in 1894» en is dus het leger in het onzekere gelaten van de bepaalde feiten, waarvoor de belooningen zijn verdiend geworden.

Als redacteur van het Indisch Militair Tijdschrift de taak van mijn gewaardeerden medewerker Fantassin met behoud van diens »nom de plume» overgenomen hebbende, heb ik in een Militairen Zigzag, voorkomende in het 2^e deel van den jaargang 1892, reeds op de wenschelijkheid gewezen, om in dit opzicht meerdere publiciteit te betrachten.

Ik vestigde in dat opstel de aandacht op den door onze

Engelsche naburen gevolgden weg, om in militaire periodieken van officieele zijde eene uitvoerige omschrijving te leveren van de verrichtingen, waarvoor het Victoria Cross wordt verdiend en leverde daarvan o. a. het volgende sprekende voorbeeld :

»Kapitein Fenton John Aylmer", Royal Engineers, voor zijne groote onverschrokkenheid, den 2en December 1891, bij den aanval op en de vermeerstering van het Nilt Fort aan den dag gelegd. Deze officier maakte den stormaanval mede, vernielde de binnenpoort met schietkatoen, dat hij zelf geplaatst en ontstoken had; doodde niettegenstaande hij eenmaal aan het been en tweemaal aan de rechterhand ernstig gewond was, met negentien revolvergeschoten verscheidene vijanden en bleef aan het gevecht deelnemen, totdat hij door bloedverlies uitgeput, eindelijk moest worden weggedragen."

Voorts teekende ik in dat opstel aan :

»Terwijl in de Europeesche oorlogen het handgemeen hoe langer zoo zeldzamer wordt en het vuur op groote afstanden met den dag meer op den voorgrond treedt, terwijl daar een man, die in eene gesloten afdeeling geplaatst, kalm zijn goed gericht vuur afgeeft op een vijand, die duizend en meer bajonettengten van hem verwijderd is, meer waarde heeft dan een slecht schutter met den duivel in het lijf, die naar niets vuriger haakt dan om zich met zijn tegenstander op het blanke wapen te meten, is de toestand in onze Indische oorlogen nog altijd een geheel andere, ja eigenlijk dezelfde, als toen in Europa het blanke wapen over den uitslag van den strijd besliste.

»Hier in Indië wordt, als het ware, voortdurend de ondervinding opgedaan dat persoonlijke moed, kalme doodsverachting en tot het nusterste gedreven vermetelheid de eigenschappen zijn, die tegenover den inlandschen vijand op de snelste en meest afdoende wijze tot de zege voeren.

»Die eigenschappen aan te kweeken, moet dus het hoofdoel zijn; gevechten met inlandsche vijanden zijn voor onze soldaten dagelijksch brood, de strijd met een Europeeschen tegenstander is daarentegen iets, dat tot de zeer hooge zeldzaamheden behoort."

»Geen beter middel nu om onze manschappen tot grootsche daden te brengen, dan hen bekend te maken met door anderen bedreven heldenfeiten, dan hen te wijzen op de gevolgen van dapperheid en doodsverachting, dan hunne aandacht te vestigen op de hooge onderscheidingen, die hun daarvoor kunnen tebeurtvallen."

Maar behalve dat het »Leeringen wekken, voorbeelden trekken" daardoor zou worden toegepast, zou in het leger een goed en juist denkbeeld gaan heerschen omtrent den aard der feiten, waarvoor militaire belooningen worden toegekend, terwijl bevelvoerders in gevechten en bij expeditien door het raadplegen van de voorbeelden zich zouden kunnen wachten voor het doen van voordrachten, die in strijd zijn met den koninklijken wil,

dat geene ridderkruisen worden gevraagd, wanneer bekend is, dat voor uitstekender daden het ordeteeken aan anderen niet mocht zijn vergund.

Voorts zij hier de vraag in overweging gegeven, of ook Art. 1 niet in dien zin behoort te worden gewijzigd, dat daaruit verdwijnt de eisch, dat alleen die daden, die hadden kunnen worden nagelaten, zonder zich aan plichtverzuim schuldig te maken, aanspraak geven op de M. W. O.

Zeker, er zijn voorbeelden, dat daden worden verricht, die hadden kunnen zijn nagelaten, zonder dat de goede naam van den krijgsman daaronder ook het minst had behoeven te lijden. Ik wijs hier bijv. op den Eur. fuselier Dettmeijer, die op Lombok doodelijk getroffen, zich oprichtte en met den luiden kreet »Leve de Koningin" den laatsten adem uitblies; op sergeant Zeig, ridder 3e kl. M. W. O., die bij het bestormen van eene versterking in de buurt van Ségli, met den thans reeds overleden luitenant de Neve het eerst aan de borstwering komende, dezen laatste den voorrang gaf, hem op zijne schouders deed klimmen, om hem gemakkelijk te doen binnenkomen en hem onmiddellijk daarop volgde; op den ziekenoppasser, die zooals het verhaal luidt, zijne ambulance in den steek liet en met een poetszak in de hand zijne kameraden vooruitsnellende, het eerst in eene door den vijand bezette benting inviel; op hen die zich voor het uitvoeren van eene gewaagde onderneming geheel vrijwillig aanbieden, enz.

In den regel echter zal het uiterst moeielijk zijn, om uit te maken, welke handelingen in den oorlog hadden kunnen worden nagelaten en ongetwijfeld zijn vele militairen en volkomen terecht, beloond voor schitterende feiten, die niet hadden kunnen worden verzuimd zonder de beschuldiging van plichtverzaking op zich te laden.

Het komt mij daarom voor, dat met weglating van de minder gelukkige zinsnede in Art. 1, eene vervollediging of wijziging van Art. 2 van het Reglement van A. en D. in den door mij bedoelden geest voldoende is te achten.

Een andere quaestie, die het misschien de moeite loont, hier eens onder de oogen te zien, is of bij het stellen van eischen voor de M. W. O. verschil tusschen mindere militairen en officieren behoort te worden gemaakt.

Afgaande op den inhoud van art. 12 van het Reglement moet deze vraag stellig bevestigend beantwoord worden.

Dit artikel zegt :

»Bij de beoordeeling der daden zal het kapittel in aanmerking moeten nemen den rang van hem welke heeft uitgemunt, de omstandigheden waarin hij zich bevond, de middelen, waarover hij beschikken konde, den graad van moed, beleid en trouw, welken hij heeft aan den dag gelegd en naarmate van de uitstekendheid der daad, advijseeren tot het beloonen derzelve met het ordesteeken der 1e, 2e, 3e of 4e klasse, in het bijzonder in acht nemende, dat de toekening der 3e of 4e klasse aan onderofficieren, matrozen en soldaten, zoodanig geschiede, dat diegene welke eene daad van uitstekende dapperheid heeft bedreven de 4e klasse bekomt, doch de 3e klasse alleen verleend worde aan hem, die bij uitstekende dapperheid, bijzonder beleid zal gevoegd hebben.»

In de practijk echter is dit voorschrift alweer niet altijd op te volgen, omdat bijv. onderofficieren en in het algemeen zij, die in den strijd eenig bevel voeren of verantwoordelijkheid dragen, in den regel wel degelijk beleid aan dapperheid zullen moeten paren, om zich eene belooning waardig te maken.

Wél is genoemd artikel toe te passen op een soldaat, maar een onderofficier of korporaal, commandant van eene sectie of eene groep, die bijv. bij den stormaanval, zijne afdeeling in den steek laat en er alleen aan denkt, om het eerst in de versterking te komen, kan, dunkt mij, eerder blaam dan eene onderscheiding verdienen.

Natuurlijk zijn er ook voor een gegraduateerde gevallen denkbaar, waarbij met eene daad van uitstekende dapperheid voor het bekomen der decoratie kan worden volstaan, doch in den regel zal van hem meer moeten worden gevorderd.

Moeten derhalve de aan officieren en gegraduateerde minderen te stellen eischen ongeveer dezelfde zijn, dan kan het niet missen of de eersten, die uit den aard der zaak meer op den voorgrond treden, dragen percentsgewijze de meeste belooningen weg. En daar de soldaten in het gevecht tot een nog beschei-

dener rol zijn geroepen, wordt de verhouding tusschen de aantallen gedecoreerde en eervol vermelde officieren en minderen, voor deze laatste in nog ongunstiger zin gewijzigd.

Deze omstandigheid is met het oog op de werving en op de wenschelijkheid om den kolonialen dienst bij de natie populair te maken, niet altijd goedgekeurd, maar toch, eenig nadenken moet de overtuiging schenken, dat we hier met eene alleszins voor de hand liggende daadzaak te doen hebben.

De officier toch speelt in het nit zulke heterogene bestanddeelen samengestelde en aan zoo buitengewoon talrijke mutatiën onderhevige Indische leger eene zeer gewichtige rol.

Ik geloof, dat ik in eene vergadering als deze daarover niet breed behoef nit te weiden.

De vorming toch van eene krijgsmacht, welker elementen in afkomst, aanleg, temperament, taal en huidskleur hemelsbreed van elkander verschillen; de vervulling van de zware taak voor die krijgsmacht weggelegd op de wijze als door het Indische leger geschiedt, is enkel denkbaar waar een hoog gevoel van plicht, waar een onafgebroken werken door zijn voorbeeld bij het officierskorps voorzit.

Is het daarom volkomen natuurlijk, dat de officier het veelvuldigst voor eene belooning in aanmerking komt, de billijkheid vordert dit nog om eene andere reden.

De statistiek toch wijst nit, dat hij in den strijd percentsgewijze veel zwaarder offers brengt dan de mindere militairen.

In het Indisch Militair Tijdschrift van 1878, bladz. 76, vinden we eene opgave van de verliezen van het Indische leger in en door den oorlog tegen Atjeh van April 1873 tot omstreeks Juli 1878, terwijl op bladz. 77 van den jaargang 1894 van hetzelfde tijdschrift die opgave voortgezet wordt tot en met 1891.

Van 1873 tot het midden van 1878 is:

gesneuveld	1	officier op 22	minderen.
overleden aan wonden	1	» »	5.7 »
gewond	1	» »	12.69 »
overleden aan ziekten	1	» »	12.44 »

In het tijdvak medio 1878 tot en met 1891 is:

gesneuveld	1	officier op 29.4	minderen.
overleden aan wonden	1	» » 15.2	»
gewond	1	» » 14.6	»

Vergelijkt men deze cijfers met die, welke aangeven de verhoudingen tusschen de aantallen officieren en mindereren in het Indische leger, dan wordt het duidelijk, dat de eersten in het oorlogsbedrijf aan veel grootere gevaren zijn blootgesteld dan de mindereren, dat hunne kansen om in den strijd het leven te verliezen dan wel verminkt te geraken, in vergelijking met die van hunne ondergeschikten, zeer aanzienlijk zijn en dat het, in verband daarmee, niet dan volkomen billijk kan heeten, dat ze het talrijkst voor belooning in aanmerking kenen.

Wil men echter nit waardeering voor onze ferme mindere militairen de verhouding tusschen de aantallen gedecoreerde en eervol vermelde officieren en mindereren eenigszins in het voordeel der laatsten corrigeeren, dan voorzeker verdient de streng volgehouden toepassing van Art. 12 van het Reglement van administratie en discipline alle aanbeveling, altijd onder het nadrukkelijk beding, dat *wanneer* in het gevecht eenig bevel wordt gevoerd, het voor de goede waarneming daarvan zoo hoog noodige beleid niet heeft ontbroken.

Trouwens, het wil mij voorkomen, dat er vooral in den laatsten tijd naar gestreefd wordt, om ten aanzien van mindere militairen niet te karig met belooningen te zijn en dat ook op die wijze rechtmatige hulde wordt gebracht aan de krijgsmacht, aan welke zulk eene zware en verantwoordelijke rol is toebedeeld.

Een streven ook, dat zich in de allerlaatste jaren krachtig heeft geopenbaard, is dat, om ten aanzien van de Wet van 1815, Europeanen en Inlanders geheel aan elkander gelijk te stellen.

Voor hen, die misschien niet geheel op de hoogte zijn van den tot dusverre gevolgden weg, om militairen van inlandschen

landaard te beloonen, diene het volgende, korte, geschiedkundige overzicht.

Het schijnt altijd eenigszins in de lucht gehangen te hebben, om de Inlanders volgens een anderen maatstaf te behandelen als de Europeanen en dezen verdienstelijke handelingen hooger aan te rekenen dan genen.

Want hoewel de Wet van 1815 geen enkel woord spreekt van de huidskleur, den landaard of de afkomst van de bij land- en zeemacht, zoo in Europa als in Indië dienende militairen en dezen dus voor de wet allen gelijk moesten zijn, is het een opvallend verschijnsel, dat reeds in 1822, toen vele Europeanen voor hun gedrag in de expeditie tegen Palembang met de M. W. O. werden gedecoreerd, geen enkel Inlander die onderscheiding werd waardig gekeurd en sommigen ter zake van hunne verrichtingen met eene geldelijke belooning werden bevestigd.

Ook in den Java-oorlog, waarin zich vele Inlanders bijzonder onderscheidden, kwam voor hen niet veel in van toekenning van de Militaire Willemsorde; laat mijn geheugen mij niet in den steek, dan is zij alleen, onder nadere goedkeuring des Konings, door den commissaris-generaal du Bus geschonken aan twee hooggeplaatste inlandsche prinses, die zich die onderscheiding in verschillende opzichten hadden waardig gemaakt.

Reeds bij de beoordeeling van dien maatregel en verder gedurende den geheelen Java-oorlog deden zich de partijen kennen, die nu, zestig jaren later, nog bestaan en waarvan de eene ijvert voor geheele gelijkstelling van den Inlander met den Europeaan en de andere van oordeel is, dat het moreel van onze bruine broeders niet hoog genoeg staat om hun zulk een kostbaar kleynood te kunnen toevertrouwen, dat hun eergevoel niet voldoende ontwikkeld is, dat hunne kleeding het behoorlijk dragen van het kruis niet toelaat, enz.

De laatste meening schijnt de overhand te hebben gehad, want bij voortdoring zien we Inlanders uitsluiten van de Militaire Willemsorde, hen althans niet in zoo ruime mate in de toekenning deelen als hunne blanke wapenbroeders.

Ook in den Padri-oorlog vischten de Inlanders vrij wel achter

het net, want ter zake van die krijgsverrichtingen werden de Inlandsche officieren, die zich loffelijk gedragen hadden, met een zilveren en de Inlandsche minderen met een metalen medaille versierd, terwijl mij geen geval bekend is van een militair van Aziatische afkomst, die in dien toch zoo langdurigen krijg de Militaire Willemsorde mocht erlangen.

Natuurlijk werd bij de behandeling van deze quaestie zeer goed gevoeld, dat wilde men de Inlanders niet of althaus zoo min mogelijk met het ridderkruis begiftigen, men dan toch over een ander middel moest kunnen beschikken om den prikkel tot het verrichten van groote daden scherp te houden en van daar dat allerlei daartoe strekkende voorstellen werden ontvangen.

Zoo hebben we zoeven gezien, dat voor Palembang gratificatiën werden uitgereikt, terwijl voorts aan geschenken in fraaie en kostbare zilveren of gouden krissen, aan toekenning van pensioenen of landbezit werd gedacht.

Tegen deze voorstellen schenen echter verschillende bezwaren ingebracht te zijn, want in 1839 werd met verwerping van al de bovenopgesomde denkbeelden, de tegenwoordig nog bestaande medaille voor Moed en Trouw, speciaal ter uitreiking aan Inlanders ingesteld, om, zooals toen ter tijde de overweging was, voor hen de Militaire Willemsorde te vervangen en in zekeren zin te worden beschonwd, in verhouding tot die orde te staan als de broedermedaille tot de orde van den Nederlandschen Leeuw.

Scheen daarmede de uitsluiting van de Inlanders van de Militaire Willemsorde eene uitgemaakte zaak, in het jaar 1852 maakte een Inlandsche luitenant, die de Bronzen Medaille voor Moed en Trouw had gekregen, de quaestie voor den troon aanhangig door het Ridderkruis te reclamieren.

Wel werd dit verzoek afgeslagen, maar onze officier gaf daarom den moed niet op en kwam in 1861 andermaal op de zaak terug.

Aangezien de adviseerende autoriteiten moesten toegeven, dat de luitenant zich door zijne verrichtingen de Militaire Willemsorde zeker had waardig gemaakt, werd een compromis

voorgesteld. Men zou den reclamant ridder maken, omdat hij officier was, maar in elk geval het beginsel handhaven om de Inlandsche minderen van de toekening van de Militaire Willemssorde uit te sluiten.

De in 1864 aan het roer zijnde Minister van Koloniën Franssen van de Putte kon zich met dat voorstel volstrekt niet vereenigen, hij verkondigde in de Tweede Kamer der Staten-Generaal de mijns inziens onomstootelijke waarheid, dat het Kon. Besluit van 24 Januari 1839, n°. 102 (Instelling van de Medaille voor Moed en Trouw) het geven van de Militaire Willemssorde aan Inlanders niet verhindert, dat de wet van 1815 de Inlanders in het geheel niet uitsluit en dat zij daarom, als ze het kruis verdienen, dit behooren te ontvangen.

Mijns inziens volkomen juist gezien; de reclameerende luitenant werd geridderd en daarmede de billijkheid betracht.

Ware de heer Franssen van de Putte nu nog één stap verder gegaan door de intrekking van het besluit van 1839 te provoceren, dan ware de quaestie uit de wereld geweest en zouden Europeanen en Inlanders van dat oogenblik af voor de wet van 1815 gelijk geweest zijn.

Maar neen, de Minister wenschte blijkbaar de Medaille voor Moed en Trouw te behouden en deze te zien beschouwd tot de Militaire Willemssorde der 4e klasse te staan als deze tot de 3e klasse.

De gevolgen van dit hinken op twee gedachten bleven niet uit.

Terwijl van militaire zijde bij de voordrachten de oude weg werd gevolgd en Inlanders voor daden van Moed, Beleid en Trouw voor de medaille voor Moed en Trouw in aanmerking werden gebracht, werd door de Indische regeering en het Opperbestuur opgemerkt, dat sommige Inlanders bij Europeanen werden achtergesteld en werd onder het tweede Ministerie Franssen van de Putte in 1873 andermaal eene reclame, thans van een Inlandschen sergeant, ingewilligd.

Onder deze omstandigheden kon het geene verwondering baren, dat de luitenant-generaal Whitton, Commandant van het Indische leger, opmerkte, dat wanneer men de Militaire Willemssorde ook aan niet-Europeanen ging toekennen, deze

in veel gunstiger voorwaarden zouden komen dan hunne kameraden van Europeesche afkomst, die de Medaille voor Moed en Trouw niet konden krijgen, zoodat bij doorzetting van 's Ministers beginsel deze laatste onderscheiding moest worden afgeschaft.

Deze laatste meening werd echter in Holland niet gedeeld; men was van oordeel, dat het aantal der belooningen van het Indisch leger eerder vermeerderd dan verminderd behoorde te worden en dat daarom meer dan het buiten dienst stellen van de Medaille voor Moed en Trouw, het denkbeeld aanbeveling verdiende, om ze ook voor Europeanen beschikbaar te stellen.

Zeker lag ook in deze richting eene oplossing, maar het bleef bij overwogen en de oude toestand werd bestendigd.

In de sedert 1873 verloopende jaren is de quaestie steeds aan de orde gebleven en werden allerlei denkbeelden geopperd; zoo bijv. wilde men de Eervolle Vermelding vervangen door eene Medaille voor Moed en Trouw zonder soldij, een voorstel, dat het voordeel had, de aandacht te vestigen op de wenschelijkheid om de Eervolle Vermelding door het in het leven roepen van een kroontje uiterlijk zichtbaar te maken, maar zich verder in geene resultaten mocht verheugen.

Bij het Indisch legerbestuur, vooral bij dat van den generaal de Neve, heerschte echter voortdurend de meening, dat de Inlanders ten aanzien van militaire belooningen geheel gelijk gesteld moesten worden met de Europeanen, dat bijna voortdurend afgeweken werd van het beginsel, dat de Medaille voor Moed en Trouw in verhouding zou staan tot de Militaire Willemsorde 4e klasse als deze tot het Kruis der 3e klasse en dat de practijk leerde, dat als een Inlander eene daad verrichtte waarvoor een Europeaan de Militaire Willemsorde bekam, hij — de Inlander — met de Medaille werd begiftigd.

De zaak scheen echter met dat al maar niet tot eene goede oplossing te brengen te zijn, want in het Voorloopig Verslag over de Indische begrooting voor 1893 (gedrukte stukken 4 blz. 33) vind ik aangeteekend:

»Men achtte het wenschelijk de Medaille van Moed en Trouw voor Inlanders en Amboineezen te doen vervallen en alle militairen dezelve aanspraken te geven op de Militaire Willemsorde.»

waarop de toenmalige Minister van Koloniën, de heer Baron van Dedem antwoordde:

De ondergeteekende erkent dat er veel voor te zeggen is, om hen, die dezelfde gevaren doorstaan, ook op gelijke wijze te behandelen, waar het geldt, bijzondere daden van Moed, Beleid en Trouw te beloonen. Indertijd 1875—77 is met de Indische regeering van gedachten gewisseld over de opheffing van de Medaille van Moed en Trouw, maar daarvan is toen afgezien omdat gevreesd werd, dat die opheffing zou leiden tot minder talrijke belooningen van de Inlanders, die thans reeds in sommige gevallen, waarin ze zich zeer bijzonder onderscheidden, het Ridderkruis der Militaire Willemsorde ontvangen. De ondergeteekende is bereid, de vraag nader aan, de orde te stellen en daarover, zoo noodig nieuw overleg te plegen met de Indische regeering."

In het Voorloopig Verslag over de Indische begrooting van 1894 (gedrukte stukken 4 blz. 34) kwam men op de zaak terug door te vragen, tot welke resultaten dit overleg had geleid.

De Minister antwoordde hierop (bladz. 34 van de Memorie van Antwoord):

"Bij nadere raadpleging van de lijst der Inlandsche militairen, 311 in getal, die van 1858 tot 1876 werden versierd met de bronzen of zilveren medaille van Moed en Trouw, heb ik gemeend te moeten instemmen met de meening, die de Minister Alting Mees in 1877 neerschreef — er bijvoegende, dat zij was gegrond op zijne bekendheid met de Indische Maatschappij — dat de voorgestelde afschaffing, zij moge theoretisch te verdedigen zijn, in de practijk zou blijken ten nadeele van de Inlanders te strekken.

Voor die afschaffing bestaat te minder grond, sedert het gebruikelijk is geworden, om in gevallen van zeer bijzonderen aard ook aan de Inlanders de Militaire Willemsorde te verleen."

De heer Kielstrâ kon zich blijkbaar met deze zienswijze niet vereenigen.

In de zitting van de Tweede Kamer der Staten-Generaal van 28 November 1893 (bl. 256, vel 68) betoogde hij, dat de medaille voor Moed en Trouw in strijd is met de Wet van 1815 en als een onwettig surrogaat voor de Militaire Willemsorde zoo spoedig mogelijk diende te worden afgeschaft en dat tegenover de meening van den heer Alting Mees die van den oud-resident van Coevorden moet gesteld worden, die zegt, dat de Inlanders liever het ridderkruis *zonder* geld dan de medaille *met* soldij zouden krijgen.

Hij wees verder op het feit, dat de generaal van Swieten in de Tweede Kamer de aandacht had gevestigd op den moed, de trouw en de volharding van de Inlanders en noemde de toekenning van de Medaille voor Moed en Trouw *onbillijk* en *onstaatkundig*, omdat zij een gevoel van achterstelling en wrevel moest wekken en eer aan vernedering dan aan verheffing deed denken.

De Minister van Dedem antwoordde hierop, dat hij de meening dat de Medaille voor Moed en Trouw een surrogaat zou zijn, niet kon deelen, omdat zij bestemd is om te worden gegeven aan Inlanders, die zich wel onderscheiden, maar niet kunnen geacht worden de Militaire Willemsorde te hebben verdiend. Hij stemde toe, dat het ten zeerste moet gewaardeerd worden, dat de Inlandsche soldaten onder onze vaan van moed, beleid en trouw doen blijken en zou er dan ook op blijven aandringen, dat men tegenover den inlander zoowel als tegenover den Europeaan de voorschriften van de Militaire Willemsorde getrouw en conscientieus zou blijven nakomen.

Bleek hem dat de medaille overbodig is of dat zij een impediment zou zijn voor de verwezenlijking van dezen wensch, dan was hij bereid tot de afschaffing mede te werken.

Verder is van deze quaestie niet veel meer bekend geworden: men vindt in het Voorloopig Verslag over de Indische begrooting van 1895 alleen nog aangeteekend:

»Bij de schriftelijke en mondelinge behandeling der loopende begrooting werd de wenschelijkheid besproken om ook aan Inlandsche militairen aanspraak te geven op de Militaire Willemsorde. Van verschillende zijden werd hierop andermaal met nadruk aangedrongen»:

waarop de tegenwoordige Minister, Mr. Bergsma, antwoordde:

»De ondergeteekende kan zich met betrekking tot de toekenning van de Militaire Willemsorde geheel vereenigen met het gevoelen, uitgesproken in de zitting van 28 November des vorigen jaars door zijn ambtsvoorganger, die naar aanleiding van het toen verhandelde er bij de Indische regeering op aangesproken heeft in de door haar op te maken voordrachten tot belooning te streven naar gelijkstelling van Europeesche en Inlandsche militairen.»

Zooals de zaken thans staan en te oordeelen naar hetgeen we tegenwoordig zien geschieden, geloof ik te mogen aannemen, dat de tijd niet verre meer is, dat de Inlanders volkomen dezelfde rechten op de Militaire Willemsorde zullen kunnen doen gelden als de Europeanen en dat dus de achterstelling van de eersten spoedig tot de geschiedenis zal behooren.

Dat, wanneer het eenmaal zoo ver zal zijn gekomen, de Medaille voor Moed en Trouw voor Inlanders geen reden van bestaan meer zal hebben en dat het daarop betrekking hebbende Koninklijk Besluit zal dienen te worden ingetrokken, ligt natuurlijk alleszins voor de hand.

Op de vraag, die wel eens is gedaan, of dan niet een nieuwe onderscheiding zal dienen te worden in het leven geroepen, welke het midden houdt tusschen de Eervolle Vermelding en de Militaire Willemsorde, de broedermedaille van de M. W. O. bijv. en waarop Europeesche en Inlandsche minderen dezelfde rechten zouden kunnen doen gelden, moet, dunkt mij, bevestigend worden geantwoord.

Ik kom straks nog even op deze quaestie terug.

Niet tevreden met het instellen van eene zoo schoone decoratie als de Militaire Willemsorde zeer zeker is, heeft Koning Willem I aan de toekenning daarvan voor de mindere militairen nog eene geldelijke toelage verbonden en daarmee de waarde van de belooning ongetwijfeld verhoogd.

Hiermede wil ik volstrekt niet zeggen, dat in de waardeering van het kruis het geldelijk voordeel den doorslag geeft, integendeel, ik geloof dat elk militair zonder onderscheid van nationaliteit of graad liever de Militaire Willemsorde zonder soldij zou ontvangen, dan eene mindere belooning met toelage, maar waar de inkomsten van kader en manschappen niet groot mogen heeten en zij vooral later, na terugkeer in de burgermaatschappij, een karig bestaan moeten leiden, kan eene verhooging van inkomsten in den vorm van riddersoldij geenszins onwelkom genoemd worden.

De zaak werd aanvankelijk bij art. 8 van de wet van 1815

in dier voege geregeld, dat de militairen te land en te water, die geen officiersrang hadden, bij benoeming tot ridder van de 4e klasse eene verhooving van inkomen kregen, gelijkstaande met de helft van de soldij, die zij op het oogenblik van hunne benoeming genoten, terwijl bij bevordering tot de 3e klasse de toelage zou worden verdubbeld.

Blijkbaar ten gevolge van het, zij het dan ook langzaam, toch voortdurend stijgen van de soldijen, werd het wenschelijk geacht, de riddersoldijen niet langer te doen afhangen van de grootte van het inkomen van den graad, waarin het Kruis werd verdiend en werd bij de wet van 22 April 1864 een staat vastgesteld, waarin voor de verschillende graden beneden den rang van officier de soldijen werden geregeld.

Werd zodoende het oorspronkelijk bestaand verband tusschen graadsoldij en riddersoldij verbroken, gehandhaafd werd het beginsel om het inkomen afhankelijk te maken van de op het oogenblik van het verdienen van de onderscheiding bekleede positie en om ridders der 3e klasse het dubbele te geven van de toelage van die van de 4e klasse.

In de laatste jaren zijn van verschillende zijden, zoo in dagbladen als in andere periodieken, ja zelfs in de Volksvertegenwoordiging stemmen opgegaan, om tegen deze regeling te protesteeren en gelijkstelling van riddersoldij voor alle graden beneden den officiersrang uit te lokken.

Zoo werd bij de behandeling van de Staatsbegrooting voor 1891 deze quaestie o. a. aanhangig gemaakt en in het Voorloopig Verslag gezegd, dat het onbillijk geacht werd dat zij, die bij het verdienen van de Militaire Willemsorde geringe inkomsten hebben, dientengevolge een lage riddersoldij krijgen, terwijl gevraagd werd of de toelage niet op een vast bedrag kon worden vastgesteld evenals zulks het geval is met de inkomsten van de broeders der Orde van den Ned. Leeuw.

De regeering antwoordde daarop toen, dat naar het haar voorkwam, geen onbillijkheid bestond en dat zij dan ook niet voornemens was, om verandering in den bestaanden toestand te brengen.

Den 2^u December 1891 kwam de heer van Vlijmen in de

Tweede Kamer in eene uitvoerige rede op deze aangelegenheid terug en verklaarde deze afgevaardigde zich een beslist voorstander van het gelijkstellen der riddersoldijen voor alle actieve graden en na het verlaten van den dienst van de vaststelling op een bedrag gelijk aan dat, hetwelk de broeders van den Ned. Leeuw genieten :

Z. Ed. G. motiveerde deze meening op de volgende wijze :

»Ik meen in de eerste plaats, dat de billijkheid medebrenge, in den dienst de toelagen gelijk te stellen. Immers, op hoe lager trap men staat op de militaire ladder, te moeilijker is het, de Willemsorde te verdienen. Het spreekt van zelf, dat de adjudanten-onderofficier, sergeanten-majoor en sergeanten bij eene actie tegenover den vijand meer in het oog vallen dan een eenvoudig soldaat. Deze moet dikwijls drie en meermalen een belangrijk wapenfeit hebben bedreven, alvorens de Willemsorde te verdienen. Hoe hooger men in graad is, hoe gemakkelijker het is, de orde te verdienen.

Uit dien hoofde brengt dus mijns inziens de rechtvaardigheid mede, dat die toelagen gelijk worden gesteld. Ik geloof dat ook uit een militair oogpunt daartegen geen bezwaar kan bestaan.

Ten tweede heb ik gezegd : na het verlaten van den dienst zou het rationeel zijn, de ridders der Militaire Willemsorde in toelage gelijk te stellen met de broeders van den Ned. Leeuw. De Minister van Koloniën heeft in zijn antwoord gezegd : Bij het groot onderscheid in beteekenis, dat tusschen eene benoeming tot ridder in de Militaire Willemsorde en tot broeder van den Ned. Leeuw bestaat Het groot verschil in beteekenis? Wanneer wij een oogenblik daarbij stilstaan en overwegen voor welke daden iemand wordt benoemd tot broeder van den Ned. Leeuw, dan blijkt daaruit, dat het zeer zeker dikwijls gebeurt, dat iemand tot broeder van den Ned. Leeuw wordt benoemd, omdat hij herhaaldelijk daden van hoogen moed en menschenliefde heeft gepleegd; maar het komt ook dikwerf voor, dat die onderscheiding iemand wordt toegekend, die in eene zeer eenvoudige Staatsbetrokking zich door langdurigen dienst die gunst verworven heeft.

Wat aangaat de daden, voor welke men de Militaire Willemsorde verdient, ik behoef er niet op te wijzen, dat dit altijd daden zijn van buitengewone zelfopoffering en moed, vooral van de mindere militairen, die de Militaire Willemsorde dikwerf zeer zuur en moeilijk verdienen, maar de groote verdiensten hebben, dat zij door hun voorbeeld den troep als het ware electriseeren en tot de overwinning medesleepen.

Wij allen weten uit de Krijgsgeschiedenis onzer Koloniën, dat dergelijke feiten dikwerf voorkomen.

Wanneer men spreekt van verschil in beteekenis, dan bestaat deze inderdaad tusschen de daden voor welke men de Militaire Willemsorde erlangt en die waarvoor men tot broeder van den Ned. Leeuw wordt verheven. Maar ik geloof dat zij die de Militaire Willemsorde verdienen, in verreweg de meeste gevallen veel grooter diensten aan het vaderland bewezen hebben, dan zij die tot broeder van den Ned. Leeuw worden benoemd.

Er is dus alle reden om de ridders van de Militaire Willemsorde gelijk te stellen met de broeders van den Ned. Leeuw. Daarbij gebeurt het niet zelden, dat iemand, die in Indië in de kracht zijns levens de Militaire Willemsorde

heeft verdiend, zwaar gewond terugkomt. Nog onlangs is dit gebeurd met een militair, die eene betrekking in de Tweede Kamer heeft gehad en die voor zijn gansche leven geknakt was. Zou het dan niet rechtvaardig en billijk zijn, dat ook de weduwen van dergelijke mannen de toelage genieten gelijk die aan weduwen van broeders van den Ned. Leeuw is toegekend?

Kan ik de poging van den heer van Vlijmen, om de positie der ridders te verbeteren, niet anders dan warm toejuichen en verdient deze afgevaardigde den oprechten dank van de gedecoreerde mindere militairen voor de flinke wijze, waarop hij deze zaak heeft aan de orde gesteld, zooals nit het straks behandelde reeds kan blijken, kan ik de juistheid niet toegeven van de stelling dat »hoe hooger men in graad is, hoe gemakkelijker het is, de orde te verdienen», terwijl ik de iets verder gebezigde uitdrukking, dat »de mindere militairen de Militaire Willemsorde dikwerf zeer zuur en moeielijk verdienen, maar de groote verdienste hebben, dat zij door hun voorbeeld den troep electrisceren en tot de overwinning medesleepen», evenmin gelukkig gekozen kan achten.

Wel is het juist, dat naar mate men hooger in rang of graad stijgt, de kans om de Militaire Willemsorde te verdienen toeneemt, omdat men dan meer op den voorgrond treedt en gelegenheid krijgt om moed, beleid en trouw te toonen, maar ik geloof naar de te dien aanzien bij het hoofdbureau van den generalen staf en te velde opgedane, persoonlijke ervaring, op de stelligste wijze te mogen verklaren, dat aan de officieren en de gegraduateerden stellig geene mindere eischen, wel daarentegen hoogere voorwaarden worden gesteld om zich het kruis te verwerven. Vooral omdat aan de grootere kansen op de ridderorde ook grootere kansen op dood en verwonding verbonden zijn, kan er, dunkt mij, geene aanleiding bestaan, om het ongelukkige en geheel verkeerde denkbeeld te vestigen en levendig te houden, dat de hooger en in rang ten opzichte van het verdienen van militaire belooningen, boven de minderen bevoorrecht zijn.

En dat soldaten den troep door hun voorbeeld electrisceren en tot de overwinning medesleepen, zal zeker wel gebeurd zijn, maar het is niet, zooals de heer van Vlijmen dat voorstelt, regel.

Bijna altijd is het de aanvoerder, van wien het goede voor-

beeld uitgaat en die door zijne houding den doorslag geeft. Laat de bevelvoering te wenschen over, is zij zwak en weifelachtig, dan kan het misschien wel eens voorkomen, dat het gedrag van een ondergeschikte de kans doet keeren, maar gewoonlijk zal dan de overwinning niet aan onze zijde zijn.

Ware de zienswijze des heeren van Vlijmen juist, dat een eenvoudig soldaat dikwijls drie- en meermalen een belangrijk wapenfeit moet hebben bedreven, alvorens de Willemsorde te bekomen, dan zou de billijkheid medebrengen, nog een schrede verder te gaan en de riddersoldijen grooter te maken naarmate de bekleede rang lager is.

Maar al kan ik nu ook niet volkomen instemmen met de door genoemden afgevaardigde aangevoerde motieven, zijn wensch tot gelijkstelling der riddersoldijen verdient niettemin alle aandacht.

De kansen van een soldaat op eene belooning zijn kleiner dan die van een gegradueerde, hij is even bereid zijn leven of gezondheid aan de goede zaak te wijden als zijne meerderen en zijne offervaardigheid te dien opzichte verdient hoogere waardeering, omdat zijne nederige positie hem veel minder verplichtingen oplegt, hij geene verantwoordelijkheid draagt, hij minder dan een gegradueerde aan het »noblesse oblige» behoeft te denken, dus meer aanleiding zou kunnen vinden om zich, zonder nog van plichtsverzuim of lafheid te kunnen worden beschuldigd, aan het gevaar te onttrekken.

In dit alles zou, dunkt mij, wel aanleiding kunnen worden gevonden, om in het bedrag der riddersoldij geen onderscheid te maken.

De regering heeft in de zitting der Tweede Kamer van 2 December 1891 bij monde van den Minister van Oorlog Seyffardt instemming met het denkbeeld van den heer van Vlijmen betuigd.

Zijne Excellentie zeide toen, dat het wel degelijk overweging verdiende, om de riddersoldijen voor alle graden beneden den rang van officier gelijk te stellen en maakte alleen bedenkingen van financieelen aard.

In de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag

over de Indische begrooting voor 1897 worden die bezwaren onder cijfers gebracht en aan de Volksvertegenwoordiging medegedeeld, dat volgens globale berekening, door het vaststellen van een uniformriddersoldij van f 140, de som die tegenwoordig een sergeant krijgt, de jaarlijksche uitgaven met f 26000 zouden stijgen, onder welk cijfer dan mede zou begrepen zijn, hetgeen de daarmede overeenkomende gelijkstelling der met de Medaille voor Moed en Trouw begiftigde Inlanders meer zou vorderen dan hun thans wordt uitgekeerd.

Ik ben mij volkomen bewust van het feit, dat wanneer daartegen niet onophoudelijk gewaakt werd, de uitgaven van Ned. Indië voortdurend zouden stijgen en dat de regeering voor de verplichting staat, om elke poging tot opdrijving van de begrooting in zeer ernstig onderzoek te nemen en ik kan mij daarom zeer wel verklaren, dat in eene aangelegenheid van betrekkelijk ondergeschikt belang een meerdere uitgaaf van pl. min. f 26000 nu juist niet aanmoedigend werkt.

Toch moet ik het betreuren, dat alleen daarop de zaak zal afstuiten, want de in de Memorie van Antwoord aangevoerde redeneering, dat de toekenning van de riddersoldij ten doel heeft om den man in de gelegenheid te stellen, om zich, in overeenstemming met zijne positie in het leger, wat ruimer te kunnen bewegen, gaat voor den gegageerde of gepasporteerde niet langer op. Na het verlaten van den dienst toch is elk verschil in stand tusschen soldaat en onderofficier opgeheven, dan is er van min of meer ruim bewegen geen sprake meer, maar is het de groote en moeielijke vraag om zich het strikt noodige te verschaffen.

Werd daarom, bij wijze van middelweg, met handhaving van de tegenwoordige toelagen voor de actieven en met aanneming van een overgangstijdperk natuurlijk, alleen voor de gegageerden en gepasporteerden een uniformbedrag van f 140 vastgesteld, dan zou de levensstrijd voor onze laaggeplaatste ridders zeker wat gemakkelijker gemaakt en de begrooting met veel minder dan f 26000 belast worden, terwijl ook de omstandigheid dat, zooals straks nader zal besproken worden, mid-delen bestaan, om het onevenredig stijgen van het aantal ridders

in de toekomst te voorkomen, zal kunnen medewerken om de hier aangegeven schikking aannemelijk te maken.

Bezwaren van geldelijken aard bestaan ook tegen de inwilliging van den door den heer van Vlijmen geuiten wensch, om de weduwen van de ridders van de Militaire Willemsorde beneden den officiersrang eene toelage te geven in den geest als aan de weduwen van de broeders van den Nederlandschen Leeuw wordt toegekend.

De Minister van Oorlog Seyffardt toonde zich, blijkens zijn antwoord aan den heer van Vlijmen in de zitting van 2 December 1891, geen voorstander van dit denkbeeld, immers hij zeide :

„Terwijl broeders van den Nederlandschen Leeuw veelal gehuwd zijn, is dat in den regel niet het geval met ridders van de Militaire Willemsorde, die dat eereteeken meestal op jeugdliger leeftijd verkrijgen en die later huwende, dunkt mij, minder aanspraak kunnen maken op de toelage voor hunne weduwe bij hun afsterven. Voor de broeders in den Ned. Leeuw is op deze begroeting f 8600 uitgetrokken. Wat echter de gekleijde gevolgen zouden zijn, indien men diezelfde toelage aan de ridders der Militaire Willemsorde beneden den rang van officier en aan hunne eventueele weduwen toekende, is niet zoo gemakkelijk te overzien.“

Of de menschen bij het verdienen van hunne onderscheiding gehuwd zijn of zich later in den echt begeven doet, naar mijne bescheiden meening, weinig of niets ter zake af.

Men cert in den ridder zijn schoon militair verleden, zijn moed en zijne toewijding aan de zaak van Nederland en geeft hem voor de rest van zijn leven, behalve het kruis op de borst, in den vorm van eene geldelijke toelage, daarvan nog een stoffelijk blijk.

Wat nu zou den man aangener kunnen zijn, wat zou hem van meer oprechte dankbaarheid van het vaderland spreken, dan bovendien nog de zekerheid, dat de vrouw, die hij zich tot levensgezellin gekozen heeft, na zijn dood in den haar wachtenden, bitteren strijd enigszins zal worden tegemoetgekomen, dat zij althans voor broodsgebrek zal worden bewaard, dat zij hare kinderen zal kunnen leiden in het voetspoor van den vader en dat het niet meer zal behoeven voor te komen, zooals dat helaas, reeds meermalen is aanschouwd, dat de

publieke liefdadigheid wordt ingeroepen voor een zonder pensioen, geheel broodeloos achtergebleven weduwe van een ridder van de Militaire Willemsorde, van een man, die uitstekende daden van moed, beleid en trouw heeft bedreven, van een held, voor wien, niettegenstaande den sceptischen geest van het einde der 19e eeuw, toch nog altijd de harten warm kloppen.

Ik erken gaarne dat voor de aanprijzing van den hierbedoelden maatregel een beroep op hetgeen te dezen aanzien geschiedt met de weduwen der ordebroeders van den Ned. Leeuw, naast zijn goede ook zijne zwakke zijde heeft, maar het komt mij voor, dat aan dit laatste ware tegemoet te komen, door in de te wijzigen wet van 1815 de bepaling op te nemen, dat aan de weduwen en weezen van de ridders der Militaire Willemsorde een deel der riddersoldij *kan* worden uitgekeerd, wanneer daartoe termen kunnen worden gevonden, in Nederland te bepalen door de Kroon, in Ned.-Indië door den Gouverneur-Generaal.

Van bijna evenveel belang als het onderwerp der opname in de militaire ridderschap, is zeker de bespreking van de bepalingen, die ten aanzien van ontridding bestaan.

Waar toch eene zekere hoeveelheid mannen van allerlei rang en stand, van de meest verschillende afkomst en beschaving in één corporatie worden opgenomen, zonder dat, zooals tot dusverre het geval is, eenigerlei eisch van zedelijken aard wordt gesteld, daar kan het niet missen of het geval moet zich nu en dan voordoen, dat een lid zich op den duur de hem toegekende hooge onderscheiding niet waardig toont, dingen doet, die het aanzien van het kruis in de waagschaal brengen, in het algemeen aanleiding geeft tot de wenschelijkheid om hem uit de registers van de orde te schrappen.

Mocht men dan ook te eeniger tijd er toe kunnen komen, om de reeds aanbevolen wijzigingen in de Wet en het Reglement van Administratie en Discipline in overweging te nemen, dan zal het wellicht verder ook zaak zijn, om na te gaan of de eischen tot het verkrijgen van de Militaire Willemsorde de

klasse niet in dier voege zouden moeten worden verscherpt, dat behalve het verrichten van groote daden, ook nog eenige waarborgen werden gevorderd, dat het schoone kruis waardiglijk zal worden gedragen.

Jammer genoeg zal daarvan de zekerheid nooit kunnen worden verkregen, omdat de ondervinding maar al te dikwijls heeft geleerd, dat sommige oppassende, fatsoenlijke militairen, wien de ridderorde met het volste vertrouwen werd op de borst gehecht, op den duur niet tegen de weelde bestand bleken en lastige individuen werden, die alleen ter wille van hun mooi verleden nog met eenige versoeping konden worden behandeld.

Een schoon of ten minste gunstig strafboek en een rapport van den compagniescommandant, dat de man in quaestie zijne decoratie vermoedelijk eer zal aandoen, kunnen dus tot bedroevende resultaten leiden, zonder dat daaraan echter iets te doen is. Maar waar een schitterend wapenfeit wordt bedreven door iemand, die zich op ander gebied in den dienst ongunstig heeft doen kennen en wien vroeger verschillende straffen zijn opgelegd wegens allerlei overtredingen, die wanneer de Militaire Willemsorde gedragen wordt, dat sieraad zouden compromitteeren, daar, vind ik, bestaat wel degelijk aanleiding om eene onderscheiding van meer bescheiden aard toe te kennen.

In dit geval voorziet de wet van 1815 volstrekt niet en toch is, dunkt mij, met het oog op de hooge beteekenis en de waarde van de Militaire Willemsorde voorziening bepaaldelijk gewenscht.

Mocht de zaak voor het oogenblik met het oog op de omstandigheid, dat voor Europeanen slechts *twee* onderscheidingen bestaan, eenigszins moeilijk zijn, dat bezwaar verliest zijne kracht, wanneer eene derde belooning in het leven groeopen wordt.

Men heeft vroeger wel eens beweerd en ik geloof, dat er ook thans nog wel officieren zijn, die denken dat de kans dat het kruis oncer zal worden aangedaan bij decoratie van inlanders grooter zal zijn dan bij die van Europeanen.

Men voert tot staving van dit denkbeeld aan, dat Inlanders

moreel minder hoog dan Europeanen staan, dat het eergevoel der eersten minder ontwikkeld is en eindelijk dat de positie van de Inlanders in het leger in verschillende opzichten ondergeschikt is of wordt gemaakt aan die van de Europeanen en dat het daarom aanbeveling verdient dat onderscheid ook tot het verleenen van militaire belooningen uit te strekken.

Het ligt, dunkt mij, voor de hand, dat al die redeneeringen eenigszins bedenkelijk zijn.

In de eerste plaats is er met het oog op het klein aantal Inlanders dat het ridderkruis draagt, ten aanzien van eergevoel, zedelijkheid en hooghouden van de orde geene vergelijking met Europeanen te maken en zou men dus, om de laatste in dit opzicht hooger te stellen, moeten aannemen, dat zij in doorslag beter ontwikkeld, hooger bewerktuigd en fijngevoeliger zijn dan onze Inlandsche militairen.

Dit laatste nu zou ik niet gaarne toegeven, beide landaarden hebben hunne eigenaardige gebreken, Europeanen zoowel als Inlanders, en bij beiden voeren die fouten somtijds tot moreelen ondergang.

Of dit talrijker voorkomt bij onze Inlandsche militairen zou een statistiek moeten uitwijzen, ik voor mij ben nog geenszins overtuigd, dat hier de schaal naar de zijde van het Inlandsch element zal doorslaan.

Er is mij, helaas! wel een voorbeeld bekend van een Inlander, die de kranig verdiende en met het volste recht gedragen Militaire Willemsorde 4^e klasse, later bleek ten eenenmale onwaardig te zijn, maar daar tegenover staat de bekendheid met verschillende gevallen, dat ook Europeanen niet geschroomd hebben, om een smet op het kruis te werpen.

Waar die kansen bij Inlanders en Europeanen ongeveer gelijkstaau, daar bestaat wel degelijk aanleiding om door het in 't leven roepen van eene tusschenbelooning de mogelijkheid te scheppen, het ridderkruis slechts onder eenige waarborgen aan beide categorieën te verleenen, maar verbiedt de billijkheid om Inlanders daarvan meer dan Europeanen uit te sluiten.

Dat de positie van onze Inlandsche soldaten in het leger in verschillende opzichten ondergeschikt is aan die van de Euro-

peanen, is waar, maar vindt hoofdzakelijk, zoo niet alleen, zijn reden in de quaestie van vraag en aanbod.

Terwijl wij een zekere hoeveelheid Europeesche mannen in de Nederlandsch-Indische krijgsmacht behoeven, en deze niet zoo bijzonder gemakkelijk kunnen krijgen, ligt het voor de hand, dat voor hen de voordeelen aan den kolonialen dienst verbonden, grooter moeten zijn dan voor de Inlanders, die in ruimer aantal tot den dienst genegen, zich onder voor ons minder bezwarende geldelijke voorwaarden willen laten aanwerven.

Met het oog op de zeer hooge uitgaven aan het onderhoud van ons leger verbonden, is het volkomen te verklaren, dat men de Inlanders minder betaalt dan de Europeanen, volstrekt niet daarentegen is het te rechtvaardigen, om daarin aanleiding te vinden, om ze ook ten aanzien van militaire eereteekenen achteraf te stellen.

Elke maatregel, die daaraan een einde kan maken, moet warm toegejuicht worden, gelijkstelling van hen, die elk oogeblik bereid zijn om het hoogst denkbare offer aan de zaak van Nederland te brengen, zij een der eerste leuzen van de mannen, die in de gelegenheid zijn, in dien geest mede te werken.

Om, na dit zijuitstapje, weder op de ontridding terug te komen, hoe strenger de bepalingen te dien opzichte zijn, hoe onverhiddelijker ze worden ten uitvoer gelegd, hoe grooter de kans is, dat de Militaire Willemsorde haren luister zal behouden, haar naam en waarde onaangevochten zullen blijven.

Reeds bij de samenstelling van de Wet van 1815 en van het daarbij behorende Reglement van Administratie en Discipline is in het geval voorzien dat ridders oonteerende vonnissen over zich hooren uitspreken of dat zij zich in den dienst in die mate misdragen, dat wegzending met een briefje van ontslag door de autoriteiten noodig wordt geoordeeld, en worden in Art. 10 van de Wet en in de Art. 39 en 40 van het Reglement te dien aanzien eenige voorschriften aangetroffen.

Hoewel deze voorschriften in den loop der tijden bij verschillende Wetten en Koninklijke Besluiten zijn aangevuld, is blijkbaar in de praktijk het bezwaar ondervonden, dat zij niet

kunnen voldoen aan alle voorwaarden, die aan bepalingen op het vervallen verklaren van de militaire ridderschap dienen gesteld te worden.

Dit althans zou men moeten opmaken uit het feit, dat bij ministerieele beschikking van 19 October 1895, lett. C, n°. 11, eene commissie is benoemd tot voorbereiding eener nieuwe regeling betreffende het verlies van het lidmaatschap van de Nederlandsche orden en van het recht om die orden en andere eereteekenen te dragen.

Aangezien de vruchten van den arbeid dezer commissie wel spoedig wereldkundig zullen worden en de quaestie der ont-ridding daarin zeker tot in bijzonderheden zal worden gere-geld, heb ik afgezien van het aanvankelijk opgevat voornemen, om de verschillende, ter zake bestaande voorschriften, in één bijlage samengevat, aan het slot van het gedrukte verslag dezer lezing te doen volgen.

Uit den aard der zaak ben ik geheel onbekend met de voor-stellen der commissie en de te verwachten nieuwigheden; in het belang van het onboshoudend van de ridderorde is het echter te hopen, dat bepalingen zullen worden in overweging gegeven tot het in het leven roepen van eene soort van recht-bank, die ik het liefst met onze raden van onderzoek zou willen vergelijken en waartoe, als het ware, in artikel 40 van het Reglement van Administratie en Discipline de aanwijzing wordt aangetroffen.

In dat artikel leest men :

»Onder de onteerende voornissen wordt medegerekend het met een briefje van ontslag wegzenden van een onderofficier of soldaat, hetzoo derhalve ten opzichte van eenen gedecoreerde niet zal kunnen geschieden op een een-vondig voorstel van den Kommandant van het korps aan den Commissaris-Generaal voor het Departement van Oorlog, maar indien onverhoopt een ge-decoreerd onderofficier of soldaat zich aan zoodanige fouten mocht schuldig maken, om welke hij met een briefje van ontslag verdient weggezonden te worden, zal de chef van het korps een raad van zeven leden bijeenroepen, zooveel doelnijk samengesteld uit gedecoreerde officieren, onderofficieren en soldaten van het korps, welke, na het gedrag van den beschuldigde te heb-ben onderzocht, derzelve opinie zullen uitbrengen, of de van doorgaande in-conduite beschuldigde gedecoreerde al of niet verdient van het korps te worden weggezonden, en indien vijf stemmen tegen den beschuldigde zijn, zal de voordragt aan den Commissaris-Generaal geschieden.

Onder de leden, die in zulk een geval oordeelen, zullen er geen beneden den graad van den beschuldigde zijn, maar des mogelijk twee met hem in rang gelijkstaande, en zoo er zich geen twee gedecoreerden van zijn graad bevinden, zal de beoordeeling alleen toevertrouwd worden aan hunne superieure officieren en onderofficieren."

We vinden hier dus reeds eene soort van riddersraad genoemd, die op soortgelijke wijze of andere door gewijzigde omstandigheden geboden manier samongesteld, uitspraak zou kunnen doen in tal van gevallen, die niet onder de bestaande, wettelijke voorschriften gebracht kunnende worden, toch ongetwijfeld van dien aard zijn, dat zij ontridding moeten doen in overweging nemen.

Met het in het leven roepen van eene dergelijke rechtbank zou er ook een einde kunnen worden gemaakt aan het feit, dat een geguceerde, gepasporteerde of gepensionueerde gedeceerde aan bijna alle contróle zal kunnen ontsnappen en zijn kruis op hoogst bedenkelijke wijze oneer zal kunnen aandoen, dan zou bijv. iemand die met de Militaire Willemsorde gedeceerd, zeer onlangs wegens slecht gedrag van zijne verbintenis bij de Koloniale Reserve is moeten worden ontslagen, bij de eerste gelegenheid, dat hij voor een ridder compromitterende handelingen pleegt, ter verantwoording kunnen worden geroepen, dan eindelijk zou eene vereeniging mannen, wier onbesmette eer hun hoogste goed is, op afdoende wijze van verdachte elementen kunnen worden gezuiverd, dan zouden rotte leden kunnen worden afgesneden, alles tot meerdere glorie van de ridderschap, alles tot het bijzetten van hoogere waarde aan een kruis, dat niet door onwaardigen behoort te worden gedragen, alles tot het verhoogen en versterken van den prikkel, dien Koning Willem I in de considerans van de wet van 1815 bedoeld heeft.

En hiermede, mijne heeren, begin ik langzamerhand tot het einde te naderen van de taak, die ik mij gesteld heb.

Toen ik aan het herhaald aanzoek van het bestuur van deze vereeniging tot het houden van eene lezing wende te moeten

gevolg geven, deed zich als naar gewoonte de moeielijkheid van de keuze van een onderwerp voor en scheen mij na rijp beraad de bespreking van het reglement en de toekening van de Militaire Willemsorde niet geheel overbodig.

Deze quaestie is toch sinds de oprichting van Krijgswetenschap in voordrachten of lezingen van de vereeniging niet aan de orde geweest doch verdient, ook gelet op de verschillende gelegenheden, dat zij in 'slands raadzaal is ter sprake gebracht en de groote belangstelling, die zij zoowel in Nederland als in de Koloniën van militaire zijde ondervindt, zeker na een meer dan tachtigjarig bestaan der orde alle aandacht.

Eenmaal aan het werk, bleek mij evenwel al spoedig, dat eene geregelde behandeling van het reglement, afgescheiden nog van het eentonige van zulk een onderwerp, meer tijd zou vorderen dan het bestuur voor een spreker kan beschikbaar stellen en besloot ik daarom uit de verschillende vraagstukken de meest belangrijke te kiezen.

Onaangeroerd derhalve liet ik den vorm van het aan de ridders der 4e klasse uitgereikte ordeteeken, die afwijkt van de bij de wet van 1815 daarvan gegeven beschrijving, de quaestie van de samenstelling en gedetailleerden werkkring van het kapittel, de bepalingen op het indienen van reclames, den tijd die verloopt tusschen het verrichten van een schoon feit en de belooning daarvoor, het nog altijd ontbreken van het bij artikel 29 van het Reglement van Administratie en Discipline bedoelde ridderdiploma, de ontstentenis van een bij artikel 57 van hetzelfde reglement genoemden historiograaph. de niet-viering van het bij artikel 58 voorgeschreven jaarlijksch ridderfeest en nog eenige andere onderwerpen, die bij eene herziening van de voorschriften van zelf in behandeling zullen komen.

Stellig zeker zal dan ook ter sprake gebracht worden het door den afgevaardigde van Löben Sels in de zitting van de Tweede Kamer der Staten-Generaal van 2 December 1891 aangegeven middel tot verbetering van de maatschappelijke positie van de gegageerde of gepasporteerde ridders.

Volkomen terecht werd er door dien heer op gewezen,

dat het een betrenenswaardig feit is, dat mannen, die aanspraak hebben op den dank van het gausche Nederlandsche volk, juist omdat zij verminkt zijn voor ons aller eer en belang, ondanks ridderkruis en pensioen, niet behoorlijk in hun levensonderhoud kunnen voorzien; dat tot de particuliere philanthropie, tot de oprichting van eene vereeniging Moed, Beleid en Trouw is moeten worden overgegaan en dat op grond daarvan de maatregel, om in de bureaux van de Departementen van Algemeen Bestuur en onder de beambten der bureaux van de Staten-Generaal, bij overigens gebleken geschiktheid de Ridders van de Militaire Willemsorde den voorrang te verzekeren, warme aanbeveling verdient.

Inderdaad zal een herzien reglement een stellig voorschrift in den door den heer van Löben Sels gewenschten geest moeten bevatten, want niemand zal goedkeuren, dat waar, zooals mij bekend is, particuliere maatschappijen in de eerste plaats ridders tot voor hen geschikte betrekkingen roepen, de staat in dat opzicht zou achterblijven.

Benoembaarheid in 's lands dienst, altijd wanneer gedrag en bekwaamheid niets te wenschen overlaten, moet den gegageerden of gepasporteerden leden van de Militaire Willemsorde als een bepaald recht verzekerd worden.

Zal een onverschillig over welk onderwerp handelende wet na een tachtigjarig bestaan wel altijd herziening behoeven en naar de tijdsomstandigheden gewijzigd moeten worden, inzonderheid doet zich deze noodzakelijkheid voor met de wet op de Militaire Willemsorde en het daarbij vastgestelde Reglement van Administratie en Discipline.

Van af hare inwerkingtreding zijn moeielijkheden en bezwaren in de toepassing der verschillende bepalingen ondervonden en gedurende bijna een eeuw heeft men zich vergenoegd met na te leven wat men dacht, dat nageleefd behoorde te worden en met achterwege te laten, wat minder wenschelijk of gemakkelijker werd geoordeeld.

Door verschillende regeeringen is daarvan geenszins een ge-

heim gemaakt: zoo verklaarde de Minister van Oorlog, generaal Weitzel, in de zitting der Tweede Kamer van 3 December 1885 dat „als het Reglement van Administratie en Discipline bij Koninklijk Besluit aan de wet van 1815 toegevoegd, in zijn geheel moest worden nageleefd, men op ernstige moeielijkheden zou stuiten en dat dit ten duidelijkste blijkt uit het feit, dat men er nooit toe is kunnen komen, het volkomen toe te passen.”

Zijne Excellentie voegde daar evenwel bij diezelfde gelegenheid aantoe, dat het wenschelijk zou zijn, om het reglement te herzien en bepalingen vast te stellen, wier naleving mogelijk is.

Zes jaren later, den 2^{en} December 1891, liet de toenmalige Minister van Oorlog, de kolonel Seyffardt, zich als volgt over deze quaestie uit:

»Wat aangaat de verandering van de Wet op de Militaire Willemsoorde, zoo blijft de Regeering bij haar antwoord bij dit hoofdstuk gegeven: zij kan niets anders doen dan de zaak in zeer ernstige overweging nemen, om die ter hand te nemen, als de tijd en de gelegenheid zich daartoe voorloen.

Het maken van eene nieuwe wet, omtrent de Militaire Willemsoorde, waartoe verschillende Departementen zullen moeten medewerken, vordert tijd, dit zullen de geachte afgevaardigden zeker toegeven. De Regeering kan dus op het oogeblik werkelijk niets anders doen, dan verklaren dat het haar ernst is, om de zaak in overweging te nemen.”

Sedert zijn al weder meer dan vijf jaren verstreken en nog altijd zijn de wet van 1815 en het Reglement van Administratie en Discipline officieel van kracht, zonder dat de daarin gegeven voorschriften evenwel volstrekt bindend worden geacht.

Mij dunkt, de vraag of het thans niet ten hoogste tijd wordt, om de handen aan den ploeg te slaan, kan daarom niet prematuur genoemd worden.

Wie uit het heden de toekomst tracht af te leiden, voorziet voor het leger in de Koloniën nog tal van dagen even zwaar als die, welke wij onlangs beleefden en slechts verre beneden de werkelijkheid vermag hij te peilen de verschrikkingen, welke een onverhoopte oorlog aan het moederlandsche leger brengen zal.

Maar dan worde ook niets verzuimd wat in die oogenblikken van gevaar er toe kan bijdragen om bij het individu het moreel op te wekken, opdat achter die verschrikkingen een lichtere horizon hem tegenblinke.

Een der daartoe aangewezen middelen, neen, voorzeker het middel bij uitnemendheid, is het met alle kracht en macht handhaven van de Militaire Willemsorde op het standpunt waarop Koning Willem I haar bij hare stichting heeft geplaatst, het voorkomen van grieven van inconsequentien bij de toekenning, het vestigen en levendig houden van de overtuiging, dat geen hooger bevrediging van eerzucht mogelijk is dan opname in de Militaire Ridderschap.

Daarom een Wet en een reglement, bij welker samenstelling wordt partij getrokken van de zoo ruimschoots opgedane ondervinding, waarin geene bepalingen voorkomen die in de practijk niet zijn na te leven, waarin tweecërlei uitleg van voorschriften zooveel mogelijk moet vermeden worden, waaraan eindelijk elk, die de eer heeft den Staat der Nederlanden te dienen, zich met de volste zekerheid kan vasthouden."

De VOORZITTER vraagt of een der heeren het woord wenscht te voeren.

De heer BOREL : Geachte President! Gaarne breng ik hulde aan den spreker van dezen avond voor hetgeen door hem is voorgedragen. Wanneer de brave overste Verstege, die een intieme vriend van mij was, den geachten spreker had kunnen hooren, dan zou hij zich zeker er over verheugd hebben, dat opnieuw besproken is het kapittel van de Militaire Willemsorde. Verstege was daarvan een warm voorstander, even als van andere Indische militaire belangen, en een voorvechter van alles wat schoon en ridderlijk is.

Met bijzonder genoegen heb ik dan ook ditmaal deze zaak weder hooren verdedigen. Welk overwegend bezwaar tegen de instelling van het kapittel bestaat, was mij nimmer recht duidelijk, evenmin als de groote financieele lasten, die daaraan verbonden zouden zijn.

Ik hoop dan ook dat de wensch van den spreker verwezenlijkt moge worden. En wanneer dat gebeurt, dan zal ook tegemoet kunnen worden gekomen aan hetgeen de spreker aan het slot zijner rede heeft verlangd, n.l. een uitspraak omtrent de ontridding. Hetzelfde kapittel dat stem zal hebben in het toekennen der orde, zal dan ook het aangewezen lichaam zijn om uitspraak te doen over de vraag, of iemand zich zoo onwaardig heeft gedragen, dat hem de orde moet worden ontnomen.

Wat het toekennen eener vaste toelage betreft, ook hierin vereenig ik mij met den geachten spreker. Eene verandering der statuten van de Militaire Willemsorde acht ik ook te zijn een eisch van den tegenwoordigen tijd.

Er is evenwel één punt, waarop ik mij niet best met het gevoelen van den spreker kan vereenigen.

Waar hij gesproken heeft over het toekennen der orde, zeide hij zich er wel mede te kunnen vereenigen, dat in beginsel aan de officieren »la part du lion" worde toegekend, omdat zij, door den aard van hun taak en van hunne verrichtingen, het grootste aandeel hebben in de krijgsbedrijven. Ik zou daarentegen meenen dat ieder, onverschillig wie, die het verdient, het cerekruis moet kunnen verkrijgen.

Wat de door den geachten spreker geleverde statistiek betreft, deze zou, naar ik meen, alleen dan waarde hebben, wanneer zij beter ware uitgewerkt en wanneer daaruit zou blijken, hoeveel officieren de Militaire Willemsorde hebben verkregen tegenover de minderen, aan wie die onderscheiding is toegekend.

Dat in verhouding meer officieren worden gedecoreerd dan minderen, is een feit en ook zeer verklaarbaar, want natuurlijk heeft een aanvoerder meer gelegenheid het kruis te verdienen dan een minder militair. Doch ik zou niet willen dat hetgeen door den spreker werd vooropgesteld, regel zou worden, en men vergete ook niet, dat de officieren in den strijd een groot deel van hun roem en succes aan hunne minderen te danken hebben. Ieder die het kruis verdient, moet het ook krijgen.

Dit is het eenige wat ik naar aanleiding der voordracht in

het midden heb willen brengen. Voor het overige was er weinig in die rede wat ik niet zou kunnen ondersteunen.

De heer WILLEMSTIJN: In antwoord aan den geachten spreker, wensch ik te zeggen dat ik het volkomen eens ben, dat percentsgewijze meer officieren geridderd worden dan soldaten. Maar dat is een logisch gevolg van de omstandigheden. Intusschen erken ik de juistheid der opmerking, dat aan de door mij medegedeelde cijfers betreffende dood en verwonding van officieren en minderen, eene zinsnede had moeten zijn toegevoegd, die had doen uitkomen, dat die cijfers moeten vergeleken worden met de verhoudingen, die bij de veldtroepen tusschen de aantallen officieren en minderen bestaan. De geachte Voorzitter heeft mij daarop gedurende de pauze ook reeds gewezen. Voor het te drukken verslag mijner voordracht zal ik die leemte dan ook aanvullen.

Overigens ben ik het volmaakt eens met generaal Borel, dat steeds als beginsel moet gelden, dat hij, die het kruis verdient, het ook moet hebben.

De VOORZITTER: Wanneer niemand der aanwezige heeren meer het woord verlangt te voeren, dan wensch ik de vergadering van dezen avond te besluiten met den spreker warmen dank te betuigen voor zijne onderhoudende voordracht, van te meer belang, waar de bepalingen omtrent de Militaire Willemsorde nit den aard der zaak hier te lande weinig nauwkeurig bekend zijn: terwijl ik ook meen dat het voor vele Indische heeren aangenaam zal zijn geweest ze weder in herinnering te hebben hooren brengen.

Wanneer ik nu een enkel woord omtrent de voordracht van den geachten spreker wensch te zeggen, dan is het om een korte beschouwing toe te voegen aan de door hem uitgesproken overtniging, dat de Inlandsche militairen gelijke aanspraak hebben op de Militaire Willemsorde als hunne Europeesche wapenbroeders van het Indische leger, wanneer zij die onderscheiding volgens de statuten der orde werkelijk verdienen.

Deze opinie, die ik volkomen deel, werd voor het eerst op

officieele wijze gehuldigd door de loyale en ridderlijke opvatting van den heer Franssen van de Putte, toen hij Minister van Koloniën was, en werkelijk hebben sommige Inlanders ook de Militaire Willemsorde gekregen. Het is te hopen en ook wel waarschijnlijk, dat men op dien weg zal voortgaan, en dat de voor het eergevoel van onze Inlandsche militairen zoo stuitende ongelijkheid, dat zij zelden of nooit aanspraak op dat ridderkruis konden maken, voor goed tot de geschiedenis zal behooren.

Wanneer echter daarmede gepaard moest gaan de afschaffing van de voor hen ingestelde medaille »voor Moed en Trouw'', dan zouden zij groot verlies lijden.

Om de Militaire Willemsorde te verwerven moet men blijken hebben gegeven van *moed*, *beleid* en *trouw*, en nu kan men er volkomen zeker van zijn, dat de autoriteiten, die de medaille voor moed en trouw voor de Inlandsche militairen instelden, zulks niet gedaan hebben, omdat de Inlander *nimmer* aan den driedeligen eisch tot het verdienen der Militaire Willemsorde zal kunnen voldoen, maar wel om redenen van politieken aard, en ook vooral omdat de Inlandsche militair reeds eene belooning verdient wanneer hij doorslaande bewijzen van moed en trouw geeft.

Van hem ook steeds het bewijs van *beleid* te vorderen, zou wel wat te veel gevergd zijn en daardoor zou de gewenschte belooning hem al te zeldzaam ten deel vallen.

Hetzelfde is eigenlijk in zekere mate ook op de Europeesche onderofficieren en mindere militairen van toepassing, en het komt mij voor, dat aan die zaak op eenvoudige wijze eene practische oplossing zou kunnen worden gegeven.

De aanspraken op het verkrijgen van het *ridderkruis* der Militaire Willemsorde zouden voor alle militairen, van welken rang of landaard ook, gelijk moeten zijn. De *eervolle melding* zou alleen behouden dienen te blijven voor officieren, die daaraan natuurlijk waarde hechten, doch voor onderofficieren en mindere militairen, zoowel Europeanen als Inlanders, vervangen kunnen worden door eene fraaie zilveren medaille, toegevoegd aan de Militaire Willemsorde, zooals zulks bij den Nederl. Leeuw en bij de Oranje-Nassauorde het geval is —

natuurlijk onder genot eener kleine levenslange jaarwedde. De thans bestaande medaille voor Moed en Trouw zou dan van zelve komen te vervallen en de meerdere kosten, voor het nieuwe eereteken en het jaargeld benoodigd, zullen, dunkt mij, de geldmiddelen van Nederland nog wel niet geheel uitputten!

Met de instelling eener zoodanige onderscheiding, die zou kunnen worden toegekend voor militaire verdiensten, waarvoor nu juist nog niet het kruis der Militaire Willemsorde kan worden verleend, zouden zoowel de Europeesche als Inlandsche onderofficieren en soldaten wezenlijk gebaat zijn, ook omdat die medaille natuurlijk aan een veel grooter getal militairen zou worden geschonken dan thans het geval is met het ridderkruis.

Het door mij gewenschte eereteken, mijne heeren, zou iets zijn, geheel in den geest van de welbekende *Médaille Militaire* in Frankrijk, die daar zeer gewaardeerd wordt. Zij werd in 1852 ingesteld voor militairen *beneden* den rang van officier (met eene jaarlijksche toelago), doch ook maarschalken en generaals zijn gerechtigd haar te dragen en Napoleon III versierde er zich steeds mede als hij met het leger in aanraking kwam, om er het stempel van hoog aanzien op te drukken.

De instelling eener dergelijke medaille voor militaire verdienste, als een aanhangsel der Willemsorde, tevens ter vervanging van de medaille voor Moed en Trouw voor de inlanders, zou mij werkelijk gewenscht voorkomen.

De rede van den geachten spreker gaf mij aanleiding tot dit denkbeeld, en ik deel u dit hier dus slechts mede als eene invallende gedachte, waarvan de practische toepassing, ik erken dit gaarne, op velerlei punten voor verbetering vatbaar zal zijn.

En hiermede, mijne heeren, verklaar ik — onder herhaling van mijn dank aan den spreker van dezen avond — deze vergadering te sluiten.

De Secretaris,

G. N. H. SCHULTZ VAN HAEGEN.